

Pr. Ion Vicovan, Pr. Radu Preda, Pr. Cristian Barnea
(editori)

Local și universal în Ortodoxia românească

Creștinismul în postcomunism

*Acta Simpozionului Internațional „Dumitru Stăniloae”, Iași,
edițiile a VI-a (9-11 mai 2018) și a VII-a (15-17 mai 2019)*

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2022

CUPRINS

Argument editorial	7
---------------------------------	---

Partea I: Local și universal în Ortodoxia românească. Credință-Unitate-Identitate, Iași, 9-11 Mai 2018

1. Deschiderea oficială	13
Prof. univ. dr. Mihaela Onofrei	15
Prof. univ. dr. Daniel Șandru	17
Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei	19
Pr. conf. univ. dr. Radu Preda	21

2. Dezbateră publică: <i>Există o identitate românească?</i> (Prof. univ. dr. Daniel David, Prof. univ. dr. Cătălin Turliuc, Prof. univ. dr. Eugen Munteanu, Moderator: Pr. conf. univ. dr. Radu Preda)	29
---	----

Contribuția străinilor la desăvârșirea Ortodoxiei românești, în duh ecumenic (Prof. univ. dr. Matei Cazacu)	69
---	----

Stat, Biserică și reformă în vremea construcției naționale. Epoca lui Cuza Vodă (1859-1866) (Prof. univ. dr. Dumitru Vitcu)	103
---	-----

Corespondența diplomatică de Stat cu privire la recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române (1883-1885) (Pr. prof. univ. dr. Mihai Săsăușan)	118
---	-----

Contribuția Bisericii la Marea Unire (Pr. prof. univ. dr. Ion Vicovan)	139
--	-----

Contribuția Bisericii Ortodoxe din Ardeal și Banat la Marea Unire (Dr. Mircea Gheorghe Abrudan)	167
---	-----

Celebrarea liturgică a Marii Uniri de la 1918 (Pr. prof. univ. dr. Viorel Sava)	195
---	-----

**Partea a II-a: Creștinismul în postcomunism (1989-2019).
Tranziție-Terapie-Tendențe, Iași, 15-17 Mai 2019**

1. Deschiderea oficială	219
Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei	221
Prof. univ. dr. Lucia Cifor	225
Pr. conf. univ. dr. Radu Preda	228
2. Dezbateră publică: Comunismul. Câteva lecții teologice <i>(Teodor Baconschi, Conf. univ. dr. Adrian Papahagi, Sever Voinescu</i> <i>Moderator: Pr. conf. univ. dr. Radu Preda)</i>	236
Biserica și semnele vremii. Între norma Tradiției și consecvența realismului pastoral <i>(Preasfințitul Ignatie, Episcopul Hușilor)</i>	255
Coordonate privind procesul de elaborare și de adoptare a Legii privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor din România, nr. 489/2006 <i>(Conf. univ. dr. Adrian Nicolae Lemeni)</i>	267
Neomarxismul și ipostazele secularizării <i>(Prof. univ. dr. Nicu Gavriliuță)</i>	276
Uniunea Europeană, NATO și al II-lea Război de 100 de ani. Implicații pentru România <i>(Prof. univ. dr. Gheorghe Iacob)</i>	283
Vindecare duhovnicească. Terapia libertății lăuntrice <i>(Pr. Răzvan Ionescu)</i>	292
Driftul secularizării. Dezghețul (ne)religios în România postcomunistă <i>(Drd. Lucian Cîrlan)</i>	299
Concluzii	314
Bibliografie generală	315
Index	

ARGUMENT EDITORIAL

Spiritul tutelar al Părintelui Dumitru Stăniloae nu este, absolut deloc întâmplător, pus în lucrare la Iași. De tradiția monahismului moldav, de figurile emblematice ale acestuia, dar și de momentele istorice de o tectonică abia azi cartografiate, devenim cu atât mai conștienți cu cât citim mai mult opera marelui teolog, în cheie filocalică. Și reciproc. Dincolo de pietisme și derapaje, inevitabile din punct de vedere sociologic, oricând în umbra Crucii găsim-se armata de profitori evlavioși, șchiopi atleți sau de gură-cască atotștiutori, dimensiunea constitutivă a căutării spirituale poate fi descrisă doar ca realism.

În consecință, tradiția filocalică este una fără iluzii, reprezentând nu ideologia credinței, ci theo-logia ei, spirala apropierei și a depărtării periodice de axul dumnezeiesc. De la traducerile din textele patristice fundamentale la cursul de ascetică și mistică, de la sinteza dogmatică la notațiile privind specificul românesc, opera Părintelui Dumitru Stăniloae urmărește constant biografia personală, impactul nemijlocit, regenerator, al întâlnirii cu Adevărul întrupat, Cel prin Care întreaga făptură este recapitulată. Ceea ce pentru alții, în registru profan, este un așa-zis *reset*, în termeni duhovnicești este plinire, început bun.

Ardelean, din prima generație de după Marea Unire, obișnuit cu spațiul post-imperial, copil de la țară lipsit de complexe și cu mintea bine mobilată, caracter onest și muncitor, Părintele Stăniloae a revenit frecvent pe marginea unor subiecte precum unitatea Ortodoxiei, balansul dintre local și universal, datul etnic și cel general uman, dintre eul existențialist-personalist și suflul colectiv, dinamică decriptată inclusiv ca ilustrare a dialogului intra-trinitar dintre genul proxim și diferența specifică. Distilatul obținut: întemeierea credinței, care este fundamental o convertire lungă cât viața a eului – ușoare ecouri din Buber! – în căutarea unei locuiri pe măsura vocației – aici salută din mers Heidegger –, trecând prin absolut toate treptele, de sus în jos și de jos în sus, descrise, cu maximă acuitate, de Părinții filocalici. Nimic din cele ale vieții, numite impropriu ordinare, nu poate să ascundă extraordinarul de a vorbi cu Dumnezeu având, contrapunct de odihnă, drept ecou, vorbirea despre El. Cu El se întâlnește în cărțile de slujbă, în gesturile euharistice, în Sfântul Altar sau în jurul mesei familiei, în creștătură, țesătură sau într-un oftat prelung. Depășind

orice metaforă, oricât de inspirată, acesta este omul care trăiește în, cu, prin și spre Hristos!

În atmosfera teologic-intelectuală a interbelicului românesc, în contexte istorice, mai mult sau mai puțin, corect prezentate celor de azi, tânărul Dumitru Stăniloae își puna, la rândul lui, problema modului românesc al ființării. Ecu al dezbaterilor sămănătorist-gândiriste, al cursurilor lui Nae Ionescu sau al conferințelor unui Mircea Vulcănescu, vecin de veac cu Noica și cu întreaga pleiadă, teologul nostru s-a lăsat prins de entuziasm, a crezut că lucrurile se limpezesc, a investit în România morală de mâine. Toate până la instaurarea brutală a dictaturii proletariatului, cu al său ateism, prin care se făcea transferul de divinitate din cer, în tina pământului. Răspunsul? Îndumnezeirea omului – a celui cu adevărat nou, paulin – așadar, complet altă paradigmă față de antropologia materialismului. Consecvent, internaționalei comuniste nu i se putea răspunde decât prin scoaterea în evidență a datului local, care era la îndemână. În general, abstracțiunii criminale i s-a opus concretețea, ideii de om, chiar omul însuși, cel infinit valoros pentru că este purtător al chipului Creatorului și chemat la asemănarea lui/cu Dumnezeu. Trebuie să recunoaștem, azi, după trei decenii de la căderea simbolică a comunismului: un veritabil *Kraftakt* al teologiei ortodoxe în secolul XX!

Volumul de față recuperează o parte dintre textele celor două ediții ale Simpozionului Internațional „Dumitru Stăniloae” desfășurate la Iași, între 9-11 mai 2018 și 15-17 mai 2019, cu tema *Local și universal în Ortodoxia românească. Credință-Unitate-Identitate* și, respectiv, *Creștinismul în postcomunism (1989-2019). Tranziție-terapie-tendințe*.

De altfel, ne propunem cu acest volum să inaugurăm seria *Symposium* a colecției „Dumitru Stăniloae”, în cadrul Editurii Doxologia. Această serie va fi dedicată publicării cercetărilor prezentate de invitații Simpozionului Internațional „Dumitru Stăniloae”, eveniment academic pe care Facultatea de Teologie Ortodoxă, din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, îl organizează împreună cu Arhiepiscopia Iașilor, prin Sectorul de Învățământ.

Structural, fiecare dintre cele două părți ale volumului respectă succesiunea evenimentelor principale ale celor două ediții: deschiderea oficială, dezbaterea tematică și secțiunea dedicată studiilor, care consemnează rezultatele cercetărilor susținute în cadrul sesiunilor curente.

Lectura volumului va prilejui rememorarea temelor care au animat ambele dezbateri: „Există o identitate românească?”, precum și cea intitulată „Comunismul. Câteva lecții teologice”. Astfel, cititorul are ocazia unei (re-)întâlniri

cu rafinamentul academic oferit de domnii Daniel David, Cătălin Turliuc, Eugen Munteanu, Teodor Baconschi, Adrian Papahagi, Sever Voinescu, precum și cu Părintele Radu Preda, membru în cadrul comitetului științific al simpozionului.

Abordând tema credinței și a culturii ca premise ale unității românilor în zorii modernității, contribuții importante au oferit profesorii universitari Matei Cazacu și Dumitru Vitcu. Acestora li s-a alăturat sublinierea rolului pe care Biserica l-a avut în realizarea idealului de veacuri al românilor – Marea Unire – prin consistentele intervenții ale Părinților profesori: Mihai Săsăușan, Ion Vicovan, Viorel Sava și ale domnului cercetător Mircea-Gheorghe Abrudan.

Această restituire, justificat întârziată, a memorabilelor întâlniri de la Iași, poate oferi ocazia relansării unor analize pe subiectele abordate atunci: tranziția spre democrația autentică, libertatea interioară în contextul subtilelor ipostaze ale secularizării, realismul pastoral adecvat misiunii Bisericii. Argumentațiile rezistă trecerii timpului, iar volumul de față devine memoria inspiratelor gânduri semănate spre rodire, în inimile cititorilor, de către Preasfințitul Părinte Ignatie, Episcopul Hușilor, de domnii profesori Adrian Lemeni, Nicu Gavriluță, Gheorghe Iacob, alături de Părintele Răzvan Ionescu și de dr. Lucian Cîrlan.

Se cuvine să aducem fiască mulțumire și recunoștință Înaltpreasfințitului Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, pentru binecuvântarea și sprijinirea acestui important eveniment academic și misionar totodată. Alese gânduri de grațitudine pentru membrii comitetului științific, ai echipei de organizare de la Facultatea de Teologie „Dumitru Stăniloae” din Iași, de la Sectorul de Învățământ al Arhiepiscopiei Iașilor, corului „Sfântul Iosif Naniescu”, voluntarilor Colegiului „Sfântul Nicolae”, Editurii Doxologia și tuturor participanților care, prin prezența lor, au împodobit și au însuflit lucrările simpozionului nostru.

Editorii

1. DESCHIDERA OFICIALĂ

Înaltpreasfințitul Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Prof. univ. dr. Mihaela Onofrei*

Prof. univ. dr. Daniel Șandru**

Pr. conf. univ. dr. Radu Preda***

Moderator: Pr. prof. univ. dr. Ion Vicovan****

Părintele decan Ion Vicovan:

Înaltpreasfinția Voastră, stimată doamnă Prorector, stimate domnule profesor Daniel Șandru, stimați participanți, contribuitori la acest simpozion, Preacucernici Părinți profesori, doamnelor și domnilor profesori, dragi studenți, stimat auditoriu, Hristos a înviat!

În această aleasă perioadă liturgică, perioada pascală, în această zi importantă pentru Biserica noastră, în care se pomenește unul dintre Sfinții săi Apostoli, Simon Zelotul, în această semnificativă zi pentru neamul și patria noastră, în care avem o întreită sărbătoare: ziua Independenței, ziua încoronării, respectiv a regalității, iar mai nou și ziua Europei, Facultatea noastră deschide ediția a VI-a a Simpozionului pus sub egida „Dumitru Stăniloae”. Simpozionul a fost precedat, aseară, de o frumoasă și bogată dezbatere de idei. Le mulțumesc, cu această ocazie, celor care au contribuit la prefațarea simpozionului într-un mod atât de binevenit: domnului profesor Radu Preda, domnului profesor Eugen Munteanu, domnului profesor Cătălin Turliuc și domnului profesor Daniel David.

Simpozionul, cu tema *Local și universal în Ortodoxia românească. Credință-Unitate-Identitate*, a început aseară cu o dezbatere, acum, însă, are loc deschiderea lui oficială în anul în care România împlinește un secol de la întregirea ei. După cum s-a spus și ieri, deși, aniversăm un secol de istorie de la înfăptuirea României Mari, românii și dovezile existenței lor în istorie sunt mult mai vechi. Abordarea acestei teme, generoasă și necesară, o considerăm și benefică pentru vremurile în care trăim. *Local și universal* pentru că, românii și țara

* Prorectorul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

** Coordonatorul Programului Centenar al Primăriei Municipiului Iași.

*** Membru în Comitetul Științific al Simpozionului Internațional „Dumitru Stăniloae”.

**** Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”.

lor, România, având credința cea dreptmăritoare, ca și cultura izvorâtă din aceasta, au avut – și sperăm să aibă – un loc și un rol aparte, nu doar în Europa, ca punte de legătură între Occident și Orient, ci și în lume.

Așadar, suntem la ceas aniversar și se cuvine să aducem, mai întâi, mulțumire lui Dumnezeu pentru că, ne ajută permanent cu harul și cu iubirea Sa de oameni în toată lucrarea Bisericii și a poporului român. Va reieși, cu limpezime, din expunerile care vor avea loc, faptul că, dacă Dumnezeu n-ar fi fost alături de noi, astăzi n-am fi serbat centenarul unității noastre naționale.

În al doilea rând, exprimăm recunoștință, astăzi, în acest cadru solemn și prin această manifestare academică, înaintașilor care, mulți dintre ei, și-au dat viața pentru ca noi să fim liberi și să fim aici. Într-o mică paranteză fiind spus, am văzut, nu de mult, pe crucea unor eroi ai neamului, scrise cuvintele: „Noi am dat totul pentru țară: viața. Voi ce faceți pentru ea?”

În același timp, pentru că ne aflăm la moment aniversar, ne bucurăm alături de conaționalii noștri, oriunde aceștia își au astăzi locul, sperăm temporar, de această împlinire, după cum trebuie să ne gândim la ceea ce lăsăm ca moștenire urmașilor noștri.

Pentru ca să împlinim aceste câteva importante obiective, am invitat personalități de seamă: medici, sociologi, teologi, psihologi, pentru a ne face o imagine asupra trecutului, dar și asupra realizării de acum un secol. Se cuvine, apoi, să aducem mulțumiri celor care au contribuit la organizarea acestui eveniment: Părintelui Mitropolit Teofan, care a susținut, ca de fiecare dată, organizarea acestei manifestări academice, prezent aici, Centrului eparhial Iași, Secretariatului de Stat pentru Culte, IICCMER, reprezentat prin președintele executiv, domnul profesor Radu Preda, Primăriei Municipiului Iași, Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Colegiului „Sfântul Nicolae”, tuturor celor prezenți și, nu în ultimul rând, dumneavoastră, participanților.

Pentru a intra în problematica simpozionului, dincolo de dezbaterile care a avut loc aseară și care ne-a introdus, zic eu, destul de bine și de adânc în ceea ce va urma în aceste două frumoase zile aici, la Iași, aș dori, spre finalul cuvântului meu, să dau citire unui text pe care l-a scris în urmă cu 75 de ani un mare profesor din Ardeal, Ioan Lupaș, cu privire la unirea românilor: „Pentru o mai bună cunoaștere a istoriei noastre, a marelui eveniment de la 1918, unirea național-politică de la 1918 nu se cuvine să fie înfățișată, nici măcar în carte, ca un dar, coborât asupra neamului românesc din încrederea și simpatia lumii civilizate, nicio alcătuire întâmplătoare, răsărită din greșelile dușmanilor de veacuri. Unirea românilor trebuie înfățișată totdeauna, potrivit adevărului, ca urmare firească a unei pregătiri istorice de sute de ani, în cursul căreia, acest popor de eroi și de mucenici a izbutit să-și apere cu uimitoare stăruință sărăcia și nevoile și neamul, rămânând, împotriva tuturor năvălirilor barbare

și vremelnicelor stăpâniri străine, în cea mai strânsă legătură cu pământul strămoșesc în care, ca într-un liman, și-a putut adăposti traiul de-a lungul vremurilor de urgență acestora”. Este un cuvânt care sintetizează ce a însemnat un întreg și îndelungat proces, pentru a ne bucura mai mult de înfăptuirea acestuia, la 1918.

Așadar, în continuare, dăm cuvântul doamnei Prorector Mihaela Onofrei, căreia îi mulțumim pentru prezența de astăzi și de fiecare dată, în facultatea noastră, la evenimentele importante pe care aceasta le organizează.

Menționăm și faptul că, în decursul primului centenar pe care îl serbăm în această manieră, astăzi și mâine la Iași, Facultatea de Teologie a avut o existență de peste 42 de ani, dintre care 14, aproape 15, la Chișinău, dar în cadrul aceleiași Universități ieșene, iar după evenimentele din decembrie, restul de 27-28 de ani, aproape, în cadrul aceleiași Universități, dar cu sediul în Iași.

Așadar, și facultatea și universitatea din care face parte, istoric vorbind, sunt mai vechi decât centenarul. De aceea, Universitatea ieșeană este, cu temeii îndreptățit, prima universitate modernă a României.

Prin urmare, invităm la cuvânt pe doamna prorector Mihaela Onofrei pentru a rosti mesajul primei universități a României la momentul aniversar din istoria neamului nostru. Vă rugăm, doamnă Prorector!

Doamna prorector Mihaela Onofrei:

Înaltpreasfinția Voastră, Părinte Mitropolit Teofan, Părinte Decan, dragi colegi, dragi oaspeți ai facultății, ai universității și ai Iașului, dragi studenți, doamnelor și domnilor!

Este pentru a doua oară când am bucuria și onoarea de a participa la acest eveniment care a căpătat notorietate, identitate, reputație în rândul cercetătorilor pentru că, fiind deja la a VI-a ediție, există o stare de așteptare firească de a reveni la Iași, de a revedea acest oraș minunat și de a discuta într-un cerc de prieteni, într-un cerc de cercetători, despre neliniștile, frământările și problemele pe care, până la urmă, le avem cu toții în calitate de cetățeni europeni sau de cetățeni universali.

Titlul simpozionului este extrem de generos. Personal, am identificat două dimensiuni de abordare, ca să le numim așa. În primul rând, am identificat o dimensiune europeană, pentru că, așa după cum știm cu toții, în politicile Uniunii se aplică multe principii, dar unul dintre ele este: „Gândește global și acționează local”.

Noi trăim într-o Uniune Europeană cu încă 28 de state membre, deși Marea Britanie negociază foarte dur plecarea, în care sunt aproape 100 de mii de comunități locale. Am spune noi că, iată, avem de-a face cu un alt principiu:

unitate și diversitate. Pentru fiecare comunitate locală există speranțe, există probleme și întotdeauna credința a avut un rol important în dezvoltarea acestor comunități, cea mai mică comunitate locală constituind-o încă, în momentul de față, parohiile, așa cum apar ele în numeroase state ale Uniunii Europene.

Deci, facem apel la credință care este foarte importantă, atât în momentele în care suntem bucuroși, cât mai ales în momentele de dificultate, pentru că vremurile pe care le trăim ne surprind de multe ori și suntem în fața a numeroase teme de reflecție, de interes pentru școală, pentru comunitatea academică, pentru autorități și pentru clasa politicienilor.

În același timp, simpozionul internațional are o dimensiune națională, așa după cum a spus Părintele decan, acest simpozion având loc în anul centenarului. Suntem bucuroși pentru că avem șansa să prindem, în viețile noastre trecătoare, centenarul Marii Uniri, pentru care ne pregătim și ne-am pregătit încă de anul trecut, iar Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” și-a deschis larg porțile și, anul acesta, organizăm foarte multe evenimente, mult mai multe decât cele care au fost anul trecut.

Anul trecut, la Universitate au fost 230 de conferințe, de întâlniri, de manifestări științifice cu oameni de peste tot și Universitatea a arătat că poate să fie deasupra vremurilor și că reprezintă un catalizator al energiilor, al gândurilor, un templu în care pășim toți cu smerenie, pentru că reprezintă primul așezământ educațional al României, așezământ care, anul acesta, va împlini 158 de ani.

Anul acesta - și mai ales luna aceasta - vor fi mai multe evenimente - sigur că, am început, într-un mod fericit, cu acest Simpozion, dar acum, în perioada 18-26 mai, debutează Săptămâna europeană la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” și am văzut în program că, la Facultatea de Teologie sunt două manifestări de excepție, doar într-o săptămână. Astfel, aproape în 8 zile, Universitatea noastră va găzdui 33 de evenimente pentru cele 15 facultăți pe care le avem în momentul de față. Este, așadar, un moment de bucurie și un moment de speranță că vom avea întotdeauna capacitatea de a gândi cum este mai bine să facem pentru comunitate și pentru Universitate. Sunt onorată pentru că am primit această invitație, îi mulțumesc Părintelui Mitropolit care, de fiecare dată, mă întreabă cum merge lucrarea la Universitate. Cred că merge bine și întotdeauna ne străduim ca echipă de conducere să luăm cele mai bune decizii în folosul studenților, al profesorilor și al întregii comunități academice. Vă mulțumesc pentru atenție!

Părintele decan Ion Vicovan:

Mulțumim doamnei Prorector pentru prezență și pentru mesajul rostit, concis și consistent. Vorbim despre unitate și diversitate, comunități, parohie și credință, relație facultate-universitate, mitropolie-universitate. Mulțumim,

în același timp, și pentru benefica și frumoasa împreună-lucrare în Universitate, în folosul tuturor.

După cum s-a spus, evenimentul, pe care îl aniversăm în acest an, a fost pregătit la nivel național de ceva timp și cred că, cel dintâi care a avut o poziție și un rol important în această pregătire și o are în continuare, poate la un alt nivel, este domnul profesor Daniel Șandru, care a fost, pentru o perioadă de timp, membru al guvernului, în demnitatea de secretar de stat la Departamentul Centenar. Între timp, s-au produs schimbări pentru că România este în mișcare și, ca urmare, domnul profesor activează la Primăria Municipiului Iași, în calitate de coordonator al Centenarului, la nivel de primărie. Până în prezent am desfășurat deja mai multe activități împreună.

Îi mulțumim pentru frumoasa conlucrare și îl invităm la cuvânt pentru a transmite mesajul Primăriei Municipiului Iași și al domniei sale, în calitate de coordonator al evenimentului la nivel local.

Domnul profesor Daniel Șandru:

Înaltpreasfinția Voastră, doamnă Prorector, Părinte Decan, Sfințiile Voastre, stimați participanți și invitați la acest simpozion.

Dați-mi voie, înainte de toate, să transmit salutul domnului Mihai Chirica, Primarul Municipiului Iași, felicitările domniei sale pentru organizarea acestui important eveniment și, de asemenea, urările de succes adresate tuturor participanților.

Sunt deosebit de onorat să mă aflu astăzi aici, într-un edificiu al credinței ortodoxe, în calitate de coordonator al Programului Centenar al Primăriei Municipiului Iași. Cred, cu tărie, că, momentul celebrării Centenarului Marii Uniri, trebuie să reprezinte, pentru noi toți, un prilej de reflecție, trebuie să fie, în mod evident, o privire în oglinda retrovizoare înspre trecut, astfel încât să putem face o cuvenită reverență față de înaintașii noștri care s-au jertfit; trebuie să fie, de asemenea, o privire care să presupună o asumare onestă a ceea ce s-a întâmplat în această sută de ani scursă până acum, trebuie să avem în vedere, cu un ochi critic, ceea ce ni se întâmplă în prezent, astfel încât, atât cât ne stă în putință, cu voia lui Dumnezeu, să putem proiecta pragmatic România viitoare.

Toate aceste principii le-am așezat la baza Programului Centenar al Primăriei Municipiului Iași, un program care a fost inițiat în 2016, atunci când, în 14-16 decembrie, am marcat împlinirea a 100 de ani de când Iașul devenea capitală a României, așa cum spunea Nicolae Iorga: „Nu doar un banal loc al refugiului, ci o capitală a rezistenței până la capăt”, și, am putea adăuga, o capitală a renașterii naționale.

Credință, unitate, identitate sunt cele trei concepte care se așază sub titulatura generoasă și importantă a acestui simpozion internațional. Aș spune că, fără credința insuflată ostașilor noștri, nu doar de conducătorii statului, ci și de preoții care s-au aflat alături de ei în tranșee, nu am fi putut avea unitatea națiunii, pe care înaintașii noștri au desăvârșit-o la 1 Decembrie 1918, și nu am fi avut astăzi identitate. Ca atare, cu binecuvântarea Sfinților voastre, aș vrea să îndrept un gând spre cel care a fost numit Mitropolitul războiului, Mitropolitul Marii Uniri, Pimen Georgescu, Mitropolit al Moldovei și Sucevei, cel care a desemnat, pentru prima dată, preoți care să meargă alături de ostașii țărani în tranșee și care, aici, în actualul sediu al Facultății de Teologie Ortodoxă, a înființat Spitalul Brâncovenesc, de asemenea, cel care, invitat de Majestatea Sa Regele Ferdinand I Întregitorul să susțină o slujbă în cinstea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, a alcătuit, mergând pe tren, spre București, o rugăciune cu care, dacă îmi permiteți, aș vrea să închei intervenția mea aici:

„Ajută-ne, Doamne, ca dreptatea neamului nostru, pentru care au luptat bătrânii noștri și care acum s-a îndeplinit, unirea desăvârșită a tuturor fraților noștri, într-o singură țară, România cea mare, să fie de veci, căci așa au dorit strămoșii noștri, luptând cu vitejie pentru apărarea legii și a moșiei, și așa toți frații într-un singur stat să ne bucurăm de darurile Tale și să proslăvim numele Tău în veci. Amin!”

Părintele decan Ion Vicovan:

Mulțumim foarte mult pentru frumosul cuvânt rostit și, pentru că ați pomenit de Mitropolitul Pimen Georgescu, de contribuția Bisericii la întregirea României, aș adăuga și faptul că anul trecut a fost realizat un film cu titlul *Contribuția preoților la Primul Război Mondial*, care va fi lansat chiar în această seară în Iași, la ora 18:00, la Ateneul din Tătărași, tocmai pentru a scoate în evidență, încă o dată, rolul esențial pe care l-a avut Biserica în istoria neamului. De altfel, este firesc să fie așa pentru că Biserica este la fel de veche ca și neamul pe care l-a slujit pe tot parcursul ei.

De aceea, nu putem concepe evenimentul pe care îl aniversăm astăzi sau în acest an fără a vorbi despre contribuția Bisericii la realizarea întregirii României, după cum nu putem înțelege acest eveniment fără contribuția și participarea Bisericii, respectiv a Părintelui Mitropolit Teofan, care a binecuvântat, a susținut și susține organizarea și desfășurarea acestui eveniment. Și, aș mai adăuga că, din acest centenar, Înaltpreasfinția Sa, cel puțin la Iași, peste aproape o lună de zile împlinește un deceniu de lucrare, de aceea, vă dorim păstorie îndelungată și cu roade bogate. Vă invităm, Înaltpreasfinția Voastră, mulțumindu-vă pentru sprijin și prezență, pentru a rosti un mesaj și cuvântul de binecuvântare a lucrărilor simpozionului facultății noastre.

Înaltpreasfințitul Părinte Teofan¹:

Părintele Dumitru Stăniloae, mentorul Facultății noastre și al multora din cei care s-au ostenit pentru o vreme sau se ostenesc în câmpul teologiei, inspiră an de an organizarea acestui eveniment. Nădăjduiesc că, în luările de cuvânt de la acest simpozion, în prezentările care vor fi făcute, Părintele Dumitru Stăniloae va constitui sursă de inspirație pentru tema care este așezată spre dezbatere. Și credem aceasta, deoarece, încă din perioada de dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial, dar și după aceea, o temă precum cea a simpozionului nostru a reprezentat în gândirea Părintelui Profesor o preocupare de căpetenie.

Mulțumesc, așadar, tuturor celor care s-au implicat în această lucrare și nădejduiesc în mila Domnului ca, Centrul eparhial și Facultatea de Teologie din Iași să fie gazde bune pentru dumneavoastră, în mod special pentru cei veniți din altă parte sau cei care se vor adăuga în aceste două zile grupului nostru aici.

Împlinirea a 100 de ani, de la momentul de grație 1918, constituie, și la noi, aici, și în multe locuri, prilejuri de reflecție asupra a ceea ce s-a întâmplat și asupra a ceea ce se întâmplă. Sunt foarte multe întrebări care au primit răspuns, care primesc răspuns, iar altele care așteaptă răspuns. Dintre multele întrebări care pot fi rostite am ales câteva, încercând a mă plasa, pe de o parte, în contextul Centenarului, iar pe de altă parte, în duhul temei care constituie obiectul preocupării noastre în aceste două zile.

1918. Cum a fost posibil un asemenea moment? Țara noastră, din țări-șoare mai mici, devine România Mare, în timp ce imperiile din jur dispar sau se diminuează ca importanță.

Cum s-a păstrat, cât s-a păstrat și cât s-a pierdut din România anului 1918, atât în componenta teritorială, cât, mai ales, în cea de duh și de stare?

Cât de mult a contat apartenența majorității românilor, din cele trei provincii românești, istorice, la Biserica Ortodoxă în pregătirea actului de la 1918? Cât de adânc au înțeles românul muntean, românul moldovean și românul ardelean că aparțin aceleiași Biserici Ortodoxe și, prin aceasta, au dorit să fie într-o singură țară?

Cât de puternică a fost conștiința românilor ortodocși că fac parte din Biserica locală, dar și din Biserica cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească, Biserica universală?

¹ Cuvânt rostit de ÎPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, în deschiderea Simpozionului Internațional „Dumitru Stăniloae”, ediția a VI-a, Iași, 9-11 mai 2018.

În ce cheie înțelegem atitudinea voievozilor și mitropoliților de la București și Iași față de nevoile creștinilor din teritoriile dominate de turci și nu numai: Grecia, Sfântul Munte Athos, Georgia, Ierusalim, Egipt sau Siria? Cât de mult armonizăm, astăzi, grija pentru ceea ce se întâmplă în arealul nostru local și preocuparea pentru viața ortodocșilor din Basarabia apropiată, din diaspora, din Siria, din Africa sau din alte zone ale lumii?

Cât de mult, în trecut și astăzi, Ortodoxia românească este românească și cât are în ea sevă slavă sau greacă? Este această influență un element negativ sau poate constitui o punte către cele două mari familii ortodoxe? Trăim, oare, noi, cu toată puterea adevărului, faptul că participarea la un spațiu geografic, lingvistic, cultural, politic are importanța ei, dar că apartenența la Trupul lui Hristos este mai presus de orice altă apartenență? Există în noi percepția că, deși suntem o părticică dintr-un întreg, constituim, în Liturghie, întreaga Biserică a lui Hristos de ieri, de azi și de mâine? Avem puterea, ca ortodocși români, să înțelegem cuvântul Sfântului Apostol Pavel că, în Hristos „nu mai este elin și iudeu [...], scit, rob ori liber” (Coloseni 3, 11), și înțelegem deopotrivă și cuvântul din Apocalipsă că la Judecată fiecare neam se va înfățișa cu slava sa (cf. Apocalipsa 21, 26)? Se află în noi preocuparea pentru mântuirea proprie, dar și conștiința răspunderii prin actele noastre, în mod special prin rugăciune, la viața întregului Adam, adică a întregii lumi? Ia, în noi, chip Hristos, Dumnezeu-Omul, împlinindu-se în Duhul Sfânt cererea adresată Tatălui ceresc „precum în cer așa și pe pământ” (Luca 11, 2)? Adică, ne adâncim în marele adevăr, că, precum există un singur Dumnezeu în Trei Persoane, așa există o singură fire umană în miliarde de ipostasuri?

Lista întrebărilor poate, desigur, continua. De fapt, întrepătrunderea între local și universal în viața creștinului ortodox ar trebui să fie taina vieții sale. În perihoreza acestei împreună-așezări se află izvorul bucuriei sale, răspunsul la nedumeririle sale și nădejdea învierii sale, aici și în veșnicie. Amin! Vă mulțumesc!

Părintele decan Ion Vicovan:

Mulțumim foarte mult, Înaltpreasfinția Voastră, pentru susținere și pentru mesajul consistent, ce conține întrebări și reflecții. Sperăm ca, într-o măsură, și am dori ca ea să fie cât mai mare, să răspundem, pe parcursul acestor două zile, la ele sau să rămână cât mai puține pentru dezbaterile ulterioare, întrebări care arată legătura strânsă între persoană și neam, între Biserică și patrie, între local și universal. Și, cred că, deja, într-o anumită măsură, și dezbaterile de aseară a venit cu o parte de răspunsuri, pentru că au fost mai multe perspective abordate sau dezbaterile a cuprins mai multe perspective, și ne-am dori ca aceste întrebări să nu le punem doar puțin, doar aici și doar în chip oficial, ci să